

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

creatura illa, vt eminenter lumen gloriae continerent, sic etiam qualitate gratiae, atque adeo si suapte natura essent tam digna, in quibus ob suam eximiam perfectionem Deus complaceret, quam simus nos & ij Angeli quos creauit, dum qualitate gratiae sumus affecti. Quod idem confirmari etiam possit hac non leui ratione. Quod, cum genus substantiae creaturae nobilissimum sit nouem generibus accidentium: inter omnes substantias, quae diuina potentia esse possunt, nobilissimum gradum obtineat genus substantiarum, mente praeditarum, sane nullum omnino accidens diuina potentia esse potest tam nobile, quam eadem potentia dari possit substantia intellectualis eo nobilior entitatiue, seu quo ad latitudinem perfectionis essentialis. Quare licet qualitates gratiae ac luminis gloriae, etiam entitatiue, & quo ad latitudinem perfectionis essentialis, meo iudicio, perfectiores sint substantiis omnibus, quas Deus re ipsa creauit, per casusque homines & Angeli ad esse quoddam euehantur, quod ipsorum naturas longo intervallo excellit: argumentum tamen persuadere videtur, esse posse diuina potentia substantiam intellectualem adeo entitatiue perfectam, quae perfectionem gratiae ac luminis gloriae suapte natura excedat, vt vel ea ratione latitudo tota perfectionis substantialis, quam Deus sua omnipotentia potest efficere, superet latitudinem totam perfectionis accidentium, quam eadem omnipotentia valet producere, si singula vnus latitudinis cum singulis alterius conferantur. Quo loco obserua, tam hoc, quam principale supra propositum argumentum, videri efficaciter probare, esse posse diuina virtute substantiam intellectualem, quae entitatiue sit longe perfectior, quo ad intellectum, longaeque maior vis ad intelligendum, quam coniunctum ex anima Diui Petri & lumine gloriae, quo eius intellectus est perfusus: eo autem dato, insufficientis profecto est illorum solutio, qui respondent, talem nihilominus intellectum insufficientem esse ad videndam diuinam essentiam, eo quod non sit participatio diuini ordinis, quemadmodum est lumen gloriae. In primis namque, cum in Deo nihil sit magis diuinum, quam ipsius substantia, intellectus, & voluntas: ea vero substantia virtute diuina possibilis, de qua loquimur, quoad naturam suam & substantiam participatio sit substantiae diuinae, eam referens, quoad intellectum vero sit participatio diuini intellectus: vtrique si quoad vnumquodque horum entitatiue, & quoad latitudinem graduum essentialium, perfectior est, quam coniunctum ex intellectu Diui Petri, & lumine gloriae, quo est perfusus, non minus, imo longe plus est ordinis diuini, quam lumen gloriae, quod, tamquam quippiam imperfectius, longe minus refert naturam & perfectionem diuinam. Deinde rem expendenti ac consideranti satis profecto absurdum est, e duabus perfectionibus, quarum vna maior est alia, eam quae minor est, ordinis esse diuini: eam vero, quae maior est, non item. Illa item insufficientis est solutio, qua quidam respondent, ideo intellectum illum insufficientem esse ad videndum Deum, quoniam est ordinis naturalis: lumen vero gloriae ordinis supernaturalis. Etenim sicut lumen gloriae naturale est intellectui nostro, & cuiuscumque eorum angelorum, quos Deus re ipsa creauit: ita intellectus illius substantiae diuina virtute possibilis, supernaturalis esset animae nostrae, & angelis, quos Deus creauit: & sicut intellectus ille in se est quadam natura, ita lumen gloriae in se est quadam natura, quae per comparationem ad inferiora supernatura-

Molina in D. Thom.

lis est, perinde atque Verbum diuinum naturale est in Deo, supernaturale vero humanae Christi naturae, cui est vnitum. Adde, esse naturale, aut supernaturale, esseque vnus, aut alterius ordinis, per accidens se habere ad rem, de qua disputamus. Cum enim Deus sub obiectum cadat cuiuscumque intellectus, neque ad proportionem seu accommodationem, vt videatur, requiratur virtus ad intelligendum, quae vel quoad magnitudinem virtutis, vel quoad latitudinem perfectionis essentialis sit infinita: dato vero quocumque intellectu certa virtutis aut perfectionis essentialis, dari possit alius, qui suapte natura duplo, quadruplo, octuplo, & ita in infinitum maior quo ad vtrumque sit: deueniendum vtrique erit ad aliquem, qui suapte natura quo ad vtrumque accommodatus sit. Atque haec sunt vires argumenti principalis propositi.

Ad tertium, si sermo sit de creaturis illis, denegato eis ad tempus concursu generali, quo indigerent vt diuinam essentiam intuerentur, atque adeo constitutis in via sine visione ac fruitione supra id, quod ipsarum natura postularet, neganda esset consecutio: sola namque perfectio natura, sine influxu essentiae diuinae in ratione speciei intelligibilis, & sine visione beatifica, insufficientis esset ad consoliandum liberum arbitrium, ne peccare possit. Si vero sit sermo de eisdem creaturis intuentibus diuinam essentiam, vt ipsarum natura postularet, id nullum esset absurdum: sicut absurdum non est, nos per visionem beatificam reddi impotentes ad peccandum.

Verum cum in re tam sublimi nihil facile audendum sit, satius nunc videtur aliorum iudicio, quam nostro, rem definiendam relinquere. Hinc enim vis argumenti propositi ita vrget, vt propere rem demonstrare videatur. Illinc allicit communis Doctorum sententia, quae affirmat, Deum sua omnipotentia efficere non posse creaturam, quae suapte natura beata sit, & videre diuinam essentiam possit. Hinc rursus premit argumentum, cuius nulla occurrit solutio, quae omnino expleat intellectum, suadetque, vt tandem assentiamur. Illinc incommoda illa deterrent, quae paulo ante intulimus, ac dissoluere conati sumus, in quae statim incidit, quicumque a communi Doctorum opinione delectere instituat. Quocirca nostrae partes modo fuerint rei difficultatem pro vtraque parte agri discussione aperuisse: aliorum nunc sint attentè iudicare, ac sententiam ferre. Etenim multa decursu temporis aliorum examine paulatim appensa, & quasi suffragiis comprobata tutè asseruntur, quae priuato iudicio statim prolata temerè effugerentur.

ARTICVLVS VI.

Utrum inter beatos vnus perfectius, quam alius, diuinam essentiam intueatur.

DISPUTATIO I.

PRIMA conclusio huius articuli est. Inter beatos vnus perfectius alio diuinam essentiam intuetur. Conclusio haec est de fide, colligiturque ex eo fundamento, quod beati non omnes sunt aequales quoad praemium essentialia, sed pro quantitate meritorum vnus est beatior alio: cum ergo visio beatifica, vel sit prima & praecipua pars praemij essentialis, vel certe pro quantitate ipsius sit quantitas amoris & fruitionis, quae cum

Conclusio. Beatorum vnus perfectius alio intuetur diuinam essentiam.

K 3 visio

Iouinianior.

Lutheri blasphemus ac impius error.

Beatitudo unde mansio dicitur.

visione integrum praemium essentiale constituunt: fit, vt videntium diuinam essentiam vnus alio perfectius eam videat.

Contrarietatem fundamentum, quam conclusioni assertio, fuit error Iouiniani tempore Diui Hieronymi, qui asseruit, omnes, tam beatos in praemio, quam damnatos in poena, esse aequales, virtutisque inter se ac vitia esse aequalia. In eodem errore, quod ad Beatos attinet, videtur fuisse Lutherus, qui vt omnes fecit pares beatae Virgini in sanctitate & meritis (quod aures horrent audire, neque quidquam ineptius dici possit) ita quoque omnes videtur fecisse pares in praemio. Vide Sotum 2. de natura & gratia capite 20. Contra hunc errorem scripserunt Hieronymus 2. libro contra Iouinianum in impugnatione propositionis quartae Iouiniani, eundemque reprobaui in expositione symboli ad Damasum, Augustinus in libro de sancta virginitate: eiusdem ex parte meminit de haeresi. ad Quod vult Deum, haeresi 82. Calstrus de haeresibus, verbo beatitudo, haeresi 7. Sotus in 4. dist. 49. quaest. 3. artic. 2. & copiosius Vega libro 10. super Concilium Tridentinum a cap. 4.

Probatur ergo de fide esse tam fundamentum, quam conclusionem ex eo deductam, ex illo Ioannis 14. In domo Patris mei mansiones multae sunt: quod non intelligitur de diuersitate statuum, aut de diuersitate particularium Ecclesiarum in Ecclesia militante, vt sinistra interpretatur Iouinianus, sed de diuersitate praemiorum in Ecclesia triumphante: quod patet ex sequentibus: subiungit enim, Quia vado parare vobis locum: per mortem scilicet meam: & si abiero & preparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad me ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. Porro, vt Diuus Thomas in 4. distin. 49. quaest. 1. art. 4. quaestiuicula 3. ait, Sempiterna beatitudo a manendo, seu quiescendo, mansio dicitur: mobile enim in fine motus manere, quiescereque dicitur: quare cum sempiterna beatitudo finis sit, vbi quiescet appetitus noster, terminisque motus, ac contentions nostrae, merito mansio dicitur: mansiones vero in plurali, propter varios gradus beatitudinis, ad quos beati pro qualitate ac quantitate meritorum perueniunt.

Prima item ad Corinthios 15. dicitur, Stella ab stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum: gloria autem inaequalis corporis ab inaequalitate gloriae animae dimanat. Capite tertio eiusdem epistolae, Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. 2. ad Corinthios 9. Qui parce seminat, parce & metet. De terra autem bona Matthaei 13. dicitur, quaedam fecisse fructum centesimum, alia sexagesimum, & alia tricesimum. Matthaei 25. cap. pro diuersitate talentorum alij plus, alij minus lucrati sunt. Et Lucae 19. qui mina sibi gradita decem minas acquisiuit, maiori praemio affectus, quam qui quinque tantum acquisiuit. 1. ad Corint. 7. Beatior autem erit si sic permanserit: & sermo est de virginibus. Item in patria vnus maior est, & alius minor, vt patet ex illo Matth. 13. Qui minor est in regno caelorum, maior est illo. Et cap. 18. Quicumque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno caelorum: ergo datur inaequalitas praemiorum.

Deinde recta ratio postulat, vt iuxta quantitatem meritorum, aut demeritorum sit quantitas praemij aut supplicij, iuxta illud 2. ad Corint. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum: quare vt imparibus demeritis respondent imparia supplicia, iuxta illud Apocalypsis 18. Quantius glorificauit se, & fuit in deliciis, tantum date

A illi tormentum, & luctum: ita consonum est rationi, vt imparibus meritis, & laboribus pro Deo perpeffis imparia respondeant praemia.

Imparia autem esse Sanctorum merita: eaque accrescere bonis operibus iustorum, imò & illis imparia praemia respondere in patria, definitum est in Concilio Tridentino sessione 6. cap. 10. & 16. & canone 24. & 32. Item in Concilio Thelensi autoritate Siritij Papae in Africa aduersus Iouinianum congregato, in epistola quadam illorum Patrum ad eundem Pontificem ita habetur. Agrestis vultus est, nullam virginariae gratiam, nullamque castitatis ordinem reseruare, promiscue omnia velle confundere, diuersorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quandam caelestium remunerationum inducere, quasi Christi vna sit palma, quam tribuat, & non plurimi abundant tituli praemiorum. Et in Concilio Florentino in decreto de purgatorio definitum est, Animas iustorum, quae nihil iam habent purgandum, in caelum mox recipi, & inueneri clarè Deum trinum & vnum sicuti est: pro meritorum tamen diuersitate, alium alio perfectius. Vbi non solum fundamentum, sed & conclusio proposita definita est. Miror autem Durandum in 4. distin. 49. quaestione 2. sic tepidè hac de re fuisse locutum, vt prius in solutione eiuusdem argumenti admitat beatos omnes esse aequales in visione diuinæ essentiae, atque in praemio essentiali, licet postea adhibeat secundam solutionem, asserensque oppositum esse melius & securius.

Quod si quis obicit parabolam illam Matth. 20. de denario diurno soluto omnibus operariis incipiendo à nouissimis, qui vna tantum hora laborauerunt, vbi pro imparibus laboribus & meritis videtur reddi aequale praemium. Respondetur, ibi quidem pro imparibus laboribus iuberi reddi aequale praemium: non tamen pro imparibus meritis. Voluit enim Christus Dominus ea parabola significare, quam praclare actum sit cum his, qui nouissima hora huius mundi, hoc est, ab aduentu Christi vsque ad consummationem saeculi, ad Ecclesiae vineam vocati sunt. Hi enim propter abundantem gratiam, quae soluto pretio nostrae redemptionis confertur hominibus, & propter tot auxilia sacramentorum, per quae nobis merita Christi applicantur, breuiori tempore, & minore cum labore plus promerentur apud Deum, quam qui in prima hora, hoc est, ab initio mundi vsque ad diluuium longo vitae tempore, & maiori cum labore in vinea Dei operam posuerunt, neque in hoc vlla eis facta est iniuria. Quia igitur multi in nouissima hora (vt Apostoli, quibus primitiae gratiae collatae sunt) plus meruerunt breuiori vitae tempore, quam omnes, qui per longum tempus vixerunt in prima hora, iubetur procurator incipere à nouissimis, vt non solum minorem laborem aequali praemio, sed etiam maius eorum meritum cumulatori praemio compenset.

Si quis etiam obicit: beatitudo cuiusque beati est summum bonum: sed summo bono non potest esse aliquid maius: ergo vnus beatus non est beator altero. Dicendum est in primis, beatitudinem ex parte obiecti sumptam, hoc est, Deum ipsum, quo perficiuntur beati, esse summum bonum, neque vnum beatorum frui hoc modo maiori bono, quam fruatur alius: beatitudinem tamen formaliter sumptam pro visione, in specie quidem esse summum bonum: ed quod nulla alia species eorum bonorum, quae in nobis sunt, possit esse tantum bonum, quantum in ipsa est: quoad indiuidua vero sub

Obiectio.

Responsio.

Alia obiectio.

Responsio.

Beatitudo qua ratione summum bonum.

sub ea contenta, nullum esse incommodum, quod unum sit maius bonum, quam aliud.

Post stabilitam conclusionem propositam, inquirendum restat, unde proveniat, quod inter beatos diuinam essentiam intuentes, alius alio perfectius eam intueatur. Scotus, Durandus, Nominales, ac reliqui, qui vel negant lumen gloriæ, vel dicunt non concurrere efficienter ad visionem, asserunt id provenire ex eo, quod pro quantitate meritorum Deus vni intensiorem, & clariorem visionem sui, quam alteri infundit.

Diuus Thomas verò, qui censet Deum mediante causa secunda efficere hanc visionem, melius respondet tribus aliis conclusionibus. Prima est. Id non proficitur ex eo, quod vnus videat per meliorem speciem. Hæc probatur, quia beati non vident per speciem, sed per essentiam diuinam concurrentem instar speciei intelligibilis.

Secunda est. Illa diuersitas visionis ex eo provenit, quod vnus beatus plus luminis gloriæ, quam alius participat. Hæc probatur, quia melior cognitio, vel oritur ex parte speciei, vel ex parte potentia: at hic non oritur ex parte speciei, vt supra diximus: ergo ex parte potentia: sed potentia & facultas ad videndum diuinam essentiam non continent intellectui secundum suam naturam, sed ratione luminis gloriæ, quo eleuatur ad videndum Deum: ergo quod vnus videat essentiam diuinam melius, quam alius, ex eo, quod participat plus luminis gloriæ, proficisci debet.

Tertia est. Quod aliquis participet plus luminis gloriæ, provenit ex eo, quod plus caritatis in via habuerit. Caritati namque, tamquam principio meritorum, respondet præmium, atque adeo lumen gloriæ, quo Deus videtur. Neque immerito: vbi enim est plus caritatis, est plus desiderij: desiderium autem quodammodo facit desiderantem aptum ad susceptionem rei desideratæ: unde congruum est, vt habenti plus caritatis, plus luminis tribuatur, quo Deum clarius intueatur.

Quo loco animaduerte, ex quantitate meritorum provenire, quod vnus recipiat plus luminis gloriæ, quam alius: radix verò potissima meritorum est caritas, licet ex aliis etiam capitibus accrescat meritum. Quod si vera est opinio eorum, qui affirmant pro quo cumque actu meritorio, etiam remisso, augerit statim in via caritatem secundum totam latitudinem meriti, tunc caritati viæ respondebit lumen gloriæ in patria, sin minus, respondebit non caritati viæ, sed latitudini toti meritorum viæ. Diuus Thomas verò rationem congruentiæ reddidit quare caritatis habenda sit ratio in reddendo præmio.

DISPUTATIO II.

Vtrum melior potentia intellectiua cum equali lumine gloriæ, clarius diuinam essentiam intueatur.

Quæstio hæc excitatur circa id, quod D. Thomas in responsione ad tertium, & in secunda conclusione ex tribus proximè assignatis affirmat: *ex maiori videlicet facultate intellectus, non naturali, sed gloriosa, provenire quod diuina essentia plus videatur: quare innuere videtur partem negantem, nempe meliorem potentiam intellectus cum equali lumine gloriæ non plus videre diuinam essentiam.*

Eandem partem amplectitur Scotus, vt probabiliorum, quam probat primo. Quoniam actus vi-

Molina in D. Thom.

dendi diuinam essentiam est supernaturalis: ergo sequitur proportionem solius virtutis supernaturalis, hoc est, luminis gloriæ. Aqua namque, quia non habet calorem natium, sed extraneum, non calefacit secundum proportionem suæ virtutis naturalis, sed secundum proportionem solius caloris aliunde recepti.

Secundò, quoniam meritum de condigno licet producat à libero arbitrio, quia tamen tota ratio meriti provenit ex gratia & auxilio Dei, quantitas illius æstimatur solum penes proportionem gratiæ, & auxilij Dei: ergo pari ratione quantitas visionis æstimabitur solum penes quantitatem luminis gloriæ.

Tertiò, visio non est maior aut perfectior, nisi propter maiorem vel minorem concursum Dei influentis cum intellectu, vicemque subeuntis speciei intelligibilis: sed non plus concurret Deus cum intellectu, quam sit quantitas luminis gloriæ: ergo naturale lumen intellectus non auget perfectionem, ac intensionem visionis beatificæ.

Quartò, quia ex contraria opinione sequeretur, aut visionem beatificam, aut lumen gloriæ non conferri beatis iuxta proportionem meritorum, quod non videtur admittendum. Consecutio probatur, quoniam si Angelo, & homini habentibus æqualia merita conferatur æquale lumen gloriæ, Angelus melius videbit diuinam essentiam, & cita visio non erit iuxta proportionem meritorum. Si verò Angelo detrahatur tantum luminis, quantum sufficit, vt visiones sint æquales, iam lumen non conferetur iuxta proportionem meritorum. Præterea, non vitatur absurdum, quod præmium non sit iuxta proportionem meritorum: quippe cum existente æquali visione in intellectu Angeli, melior voluntas illius eliciet maiorem amorem, & maiorem fruitionem, quæ duo partes sunt præmij essentialis: sit ergo, vt melior potentia naturalis nihil ad meliorem visionem diuinæ essentia, amorem, ac fruitionem conferat.

In contraria sententia est Caietanus 3. p. quæst. 10. articulo 4. ad secundum, meliorem scilicet potentiam cum equali lumine gloriæ melius videre diuinam essentiam. Vnde, inquit, si verbum diuinum assumeret naturam angelicam cum equali lumine gloriæ ei, cum quo assumpsit humanam naturam illa angelica melius videret, quæ im modo videtur humanæ assumptæ. Colligitque hanc suam sententiam ex Diuo Thoma eo loco. Cum enim Diuus Thomas argumentatus esset, quod natura angelica melius videret essentiam diuinam, quam anima Christi, eò quod haberet meliorem potentiam intellectus, respondet, gradus visionis beatificæ in beatis, magis attendi secundum ordinem gratiæ, hoc est, secundum quantitatem luminis gloriæ, in quo anima Christi excedit omnes angelos, quam secundum ordinem naturæ, in quo natura angelica excedit animam Christi. Cum autem dixerit, magis attendi secundum vnum, quam secundum aliud, planè docuit aperit secundum vtrumque attendi, sed præcipuè secundum quantitatem luminis gloriæ: simulque interpretatur, quoties Diuus Thomas dixit, attendi secundum quantitatem luminis, vt in eo loco in corpore articuli, atque hoc loco, intellexerit præcipuè. Quamquam hoc loco ad tertium non dicat, attendi secundum quantitatem luminis, sed secundum facultatem gloriolam: facultas autem gloriosa non dicit solum lumen, sed intellectum affectum lumine. In eandem sententiam inclinatur Scotus in 3. distin. 13. quæstione 4. Licet enim eo in loco non loquatur de intellectu, af-

K 4 firmat

Scoti Disputatio

Visionis beatificæ ex diuina lumine gloriæ participatione proficiscitur.

Luminis gloriæ visio, quæ beatis a quantitate meritorum, etiam remisso, augerit statim in via caritatem secundum totam latitudinem meriti, tunc caritati viæ respondebit lumen gloriæ in patria, sin minus, respondebit non caritati viæ, sed latitudini toti meritorum viæ.

argua re- que in ad- tar.

DIUINA
D. THOMAS

Primo.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Intellectus melior cum equali lumine gloriæ pro ducit intensiorem visionem beatificam.

firmat tamen voluntatem humanam cum æquali gratia non posse elicere tantam fructuionem, quantum elicit angelica: eò quòd voluntas angelica concurret tamquam pars vnius integræ causæ, perfectiorque sit, qua ratione elicit intensiorem actum. Eandem sententiam amplectitur Durandus in 3. d. 14. q. 1. vbi affirmat, meliorem potentiam intellectus, qualis est angelica, cum æquali lumine gloriæ visuram esse melius diuinam essentiam: nondum enim eo in loco excluderat lumen gloriæ: credit tamen concurrere passiuè ad visionem. Eandem sequitur Richardus in 4. d. 49. artic. 3. q. 2.

Probatur verò primò, quoniam ad visionem beatificam concurrat efficienter nò solum lumen gloriæ, sed etiam intellectus ipse influens per seipsum immediatè ad visionem tamquam pars vnius integræ causæ illius, vt explicatum est, & affirmat Sotus: ergo quòd maior fuerit vis intellectus partialiter influentis, eò maior erit visio. Patet consequentia, quia quantitas actionis, atque effectus attenditur penes quantitatem totius causæ. Confirmatur hæc ratio, quia si cum medio demonstratio concurrat medium probabile, producit actus scientiæ, eò intensior, quòd medium fuerit efficacius: ergo incrementum alicuius partis totius causæ conducit ad intensiorem effectum, etiam quando effectus est altioris ordinis, atque supra facultatem alicuius partis talis causæ.

Secundò, concursus maior, aut minor potentie naturalis conducit ad maiorem intensiorem aliorum actuum supernaturalium, vt quòd maior est concursus intellectus, aut voluntatis cum habitu fidei, spei, aut caritatis supernaturalis, eò intensior actus fidei, spei, aut caritatis supernaturalis producit, vt omnes admittunt, actusque est magis meritorius, si fiat ab existente in gratia: ergo pari ratione quòd maior fuerit concursus potentie intellectus cum lumine gloriæ, eò intensior & maior visio producet.

Tertiò, data quacunque re creata intellectu prædicata, potest Deus creare aliam, atque aliam magis, ac magis perfectam, progrediendo in infinitum, cuius vis naturalis ad intelligendum sit in infinitum maior ac maior, tum quoad perfectionem essentialem, tum etiam quo ad perspicacitatem, acumen, atque influxum ad intelligendum adeò vt articulo præcedente disputatione 2. ostendimus, non esse impossibile, Deum ita ascendendo posse creare substantiam intellectu præditam, quæ sine lumine gloriæ per suam vim naturalem, concurrente essentia diuina loco speciei intelligibilis, Deoque non denegante concursu suo vniuersalem, videre posset diuinam essentiam, vt ibidem latius deductum est: quicquid autem de ea questione sentiendum sit, quis negare audeat, tantum, ac talem influxum vnà cum lumine gloriæ in visionem beatificam tamquam in effectum immediatè productum ab intellectu, & lumine gloriæ, nihil omnino conducere, vt producat clarior, atque intensior visio diuinæ essentia, quam produceretur, si intellectus humanus esset, qui cum eo lumine in visionem influeret: Planè sine vlla probabilitatis specie id negaretur. Quòd si intellectus nullum proprium haberet influxum in visionem beatificam, sed solum lumen gloriæ esset, quòd immediatè influeret, intellectusque atque substantia ipsa intellectu prædita, ea sola ratione dicerentur influere in visionem, quatenus subiectum essent luminis gloriæ, lumen verò ipsum esset tota, ac immediata virtus videndi diuinam essentiam, eo modo, quo aqua calida, aut

A ferrum candens nullum habet influxum proprium ad calefaciendum, vel ad inflammandam stupam, sed solus calor peregrinus est, qui immediatè influit, & qui est tota virtus illorum effectuum: aqua verò & ferrum solum tamquam subiecta, quæ in se habent ac sustinent vim illam agendi, dicuntur mediante illa efficere tales effectus, vt id quòd operatur, at per alienam & peregrinam virtutem: si hæc, inquam, ita se haberent, tunc planè verum esset, maiorem vim intellectus nihil conducere ad melius videndum Deum, eò quòd vis ipsa intellectus non influeret in visionem, sed solum lumen gloriæ tamquam tota virtus, intellectus verò solum tamquam subiectum peregrinum illius, ad quòd nihil omnino conducit maior, aut minor vis ipsius intellectus: At non ita se res habet in proposito, sed vt articulo præcedente, disputatione 1. ostensum est, intellectus beati est, qui suo peculiari ac proprio influxu immediatè influit in visionem: aliàs neque visio beatifica esset operatio vitalis, neque per eam dici posset intellectus videre, imo neque negari posset lumen gloriæ per eam intelligere, eò quòd esset tota vis, quæ illam immediatè produceret: quam admodum negari non potest calorem ferri esse, qui calefacit, & inflammat stupam, cum sit tota virtus actiua, à qua illi effectus immediatè emanant. Quia ergo intellectus est, qui immediatè influit in visionem beatificam vnà cum lumine gloriæ, visioque ab intellectu habet, quòd sit actio vitalis, atque perceptio obiecti, & non à lumine gloriæ, sed ab eo tamquam à præcipua parte causæ habet, quòd producat: sit, vt nulla cum probabilitate negari possit, tantum ac talem influxum intellectus non conducere, vt visio sit clarior & intensior, quam esset, si solus intellectus humanus cum eodem lumine concurreret. Quòd si maior aliqua vis naturalis intellectus conducit, vt vnà cum lumine gloriæ intensior, & clarior visio diuinæ essentia producat, planè iuxta proportionem virtutis naturalis intellectus ad intellectum, erit intensio & claritas visionis beatificæ, posito æquali lumine gloriæ.

Ex his duabus sententiis hæc secunda semper mihi visa est consonantior principiis philosophia, ac veritati. Quare ad primum argumentum Soti neganda est consequentia. Cum enim ad visionem diuinæ essentia efficienter concurrat intellectus, non est, quòd nò computetur simul actiuitas & concursus ipsius, esto actio supernaturalis sit. Quòd autem adducit de aqua, nullius est momenti: virtus enim naturalis aque non concurrat ad calefactionem, intellectus autem tamquam pars causæ concurrat efficienter ad visionem. Quare argumentum solum haberet vim, si intellectus nullum influxum proprium haberet in visionem, sed solum lumen gloriæ esset tota virtus immediata, quæ visionem beatificam produceret, quòd tamen Sotus non concedit.

Ad secundum negandum est, quantitatem meriti de condigno solum attendi penes proportionem gratia & auxiliij Dei: licet enim actus, vt præcisè emanat à libero arbitrio, non habeat quòd sit meritorius, posita tamen gratia, maior concursus atque conatus liberi arbitrij conducit ad incrementum meriti, vt receptissimum est inter omnes: mirandumque est, quòd Sotus ducatur hoc argumento, quòd tam facile in ipsum potest ita retorqueri. Meritum de condigno est quid supernaturale: & tamen maior concursus potentie naturalis causa est incrementi meriti: ergo pari ratione melior concursus intellectus efficiet incrementum beatificæ visionis.

Pro

Ad primum
cõtraria opi-
nioni.

Ad.

Pro solutione tertij petendum est à Soto, quid intelligat quando ait, visionem non esse maiorem aut perfectiorem, nisi propter maiorem vel minorem concursum Dei, quo concurrat cum intellectu subiens vicem speciei intelligibilis. Si enim intelligat, non esse maiorem, quam sit id, quod efficitur Deo concurrente vice speciei intelligibilis, simul tamen concurrentibus intellectu & lumine gloriæ, concedenda est illi maior propositio, & neganda minor, in qua manifestè petit principium: supponit enim ex parte potentie solum lumen gloriæ conducere ad quantitatem visionis beatificæ. Si verò intelligat ex solo concursu Dei subeuntis rationem speciei intelligibilis pensandam esse quantitatem visionis, neganda est maior: quoniam effectus non est pensandus ex vna dumtaxat parte totius causæ, sed ex tota causâ: Deus autem concurrens vice speciei intelligibilis est pars causæ, quæ cum lumine gloriæ & intellectu efficit vnam totam, atque integram causam beatificæ visionis. Si denique intelligat tantam esse visionem, quantum Deus exprimit, dum subit vicem speciei intelligibilis, eò quod verbum productum per visionem non sit simile lumini gloriæ, aut intellectui, sed essentia diuinæ concurrenti vice speciei intelligibilis, concedenda est maior, & neganda est minor, in qua simili modo petit principium. Non enim iuxta quantitatem tantum luminis gloriæ exprimit plus, aut minus se ipsam essentia diuinam, dum instat speciei intelligibilis concurrat, sed iuxta quantitatem potentie & luminis gloriæ simul.

Ad quartum, quod plus ponderis habere videtur, quam cætera, posset primò responderi, concedendo sequelam: visio namque beatifica confertur iuxta proportionem meritum: lumen verò gloriæ non nisi posita æqualitate potentie. Cuius rei ea est ratio: quia visio est præmium respondens meritis: lumen verò gloriæ non est præmium, sed confertur tamquam medium ad eleuandam & confortandam potentiam, vt consequatur præmium: quare quoniam vbi melior est potentia, minus lumen sufficit ad consequendum præmium æquale meritis, minus luminis ad id ei confertur, atque ita fit quodammodo compensatio inter Angelos superiores & inferiores, ac homines habentes æqualia merita, vt quantum alij superant alios facultate naturali, tantum ab eis lumine gloriæ superentur. Erit autem parua admodum additio luminis, quippe cum parua admodum quantitas luminis multo magis conducatur ad incrementum visionis, quam magnus excessus virtutis naturalis. Neque refert quod Angelis superiores careant ornatu parua illius quantitatis luminis gloriæ, quo exceduntur ab hominibus, aut Angelis inferioribus habentibus æqualia merita: quoniam lumen non confertur per se ad ornatum, sed ad visionem, in qua præmium essentiale consistit: accidit verò, vt simul cedat in ornatum. Solutio hæc, licet quadam ex parte satisfaciatur argumento, quod ad visionem beatificam attinet: quod tamen attinet ad id, quod additur de amore & fruitione, quæ visionem beatificam consequuntur, & cum ea constituunt integrum præmium essentiale, non satisfaciatur. Quare prætermisissis aliis solutionibus, possumus secundò respondere, negando sequelam. Et ad primam partem probationis dicendum est, ad prouidentiam diuinam pertinere eo ipso, quod Deus ita vult perducere in suam beatitudinem res habentes facultates naturalis intellectus & voluntatis inæquales, conferreque illis beatitudinem pro quantitate meritum cuiusque, compensare inæquali-

tatem illam virum naturalium ipsarum suo influxu immediato, quo vna cum lumine gloriæ & potentis earum inluit in visionem, amorem, & fruitionem: quod præstabit influendo tantò efficacius eo influxu, quantum satis sit, vt effectus sint æquales: ita enim fiet, vt vbi merita fuerint æqualia, non solum præmia essentialia æqualia sint, sed & lumen gloriæ, & habitus caritatis voluntatis. Quare intellectus humanus cum æquali lumine gloriæ producet æqualem visionem ei, quam producet Angelus, Deo per suum influxum immediatum in visionem compensante maiorem illam vim intelligendi naturalem, qua Angelus hominem superat. Similiter voluntas humana, existente æquali visione diuinæ essentia in intellectu, & æquali habitu caritatis in voluntate, producet æqualem amorem, & fruitionem ei, quam producet Angelus, Deo similiter per influxum suum immediatum in amorem & fruitionem compensante id, quod plus inluit voluntas Angelica quam humana. Ad probationem ergo, in forma negandum est, ex eo quod Angelo & homini habentibus æqualia merita conferatur æquale lumen gloriæ effici, vt Angelus melius diuinam essentiam intueatur: Deus namque maiori influxu cum homine in visionem totum id compensabit, efficietque, vt visiones sint inter se æquales.

DISPUTATIO III.

Verum omnes beati æqualiter conentur ad visionem beatificam eliciendam.

PRIMA SECUNDÆ q. 71. art. 5. ostendimus in voluntate, idemque dicendum est de intellectu, conatum ad actum non esse aliquid distinctum ab actu, vt præcisè emanat à potentia. Vnde quam intensè appetit voluntas, tam intensè conatur, & quam intensè intelligit intellectus, tam intensè quoque ad actum intelligendi conatur. Dixi: vt præcisè emanat à potentia: quoniam si accedat aliqua pars causæ, quæ cooperetur & adiuuet potentiam, vt habitus aut aliquid simile, nullum est incommodum, quod potentia tunc minori conatu, tamquam pars vnius integræ causæ, producat intensiorem actionem: in ea tamen actione, vt præcisè emanat à potentia, nõ habet potentia plus influxus, quam haberet in minus intensa actione, quæ ab ea, vt ab integra causa emanaret, vt loco citato latius explicatum est. Tantum namque est virtutem vt tria per se solam producere actionem vt tria, quantum eandem virtutem, adiutam ab alia virtute vt tria, & cum ea coniunctam, producere actionem intensam vt quinque: neque enim corpus aliquod lucens minus inluit, quando in aliquod punctum, à nullo alio agente adiutum, producit lumen vt tria, quam quando alterius agentis superuenientis ope producit in idem punctum lumen vt quinque: quoniam æquale est sine alterius ope producere lumen vt tria, ac producere tamquam partem integræ causæ lumē vt quinque, actione videlicet & influxu alterius superadditi agentis adiuuantis actionem & influxum prioris in singulas partes luminis quod producitur, vt loco citato latius ostensum est.

Constituta igitur ea sententia, quæ asserit, tam intellectum quam lumen gloriæ influere immediatè in visionem, agereque non liberè, sed ex necessitate natura, ac proinde toto conatu: seu quantum possunt, sit prima conclusio. Quando potentie sunt æquales, & lumen gloriæ æquale, beati æqualiter conantur.

Conatus intellectus est voluntatis quid.

Prima conclusio.

conantur. Hæc manifesta est, quoniam nihil est, unde vnus intellectus magis, quam alius conetur.

Secunda conclusio.

Quando potentie sunt æquales, & lumen est inæquale, conatus intellectus per lumen est inæqualis: conatus verò potentie per se ipsam, vt partem causæ influentis immediatè cum lumine gloriæ, est æqualis. Primum patet, quoniam vbi præcipua pars causæ est maior, actio influxus, atque ad eò conatus illius est maior. Secundum verò probatur, quoniam vbi pars causæ est eadem, aut æqualis, actio influxus, ac proinde conatus, vt ab ipsa præcisè emanat, est æqualis, licet actio totius causæ, propter concursum alterius maioris virtutis cooperantis, sit maior. Hæc conclusio est contra Sotum, qui putat, non posse esse maiorem visionem, quin etiam intellectus magis, efficaciusque conetur. Et paulò ante etiam dixerat, non posse esse maiorem visionem, quin intellectus magis concurrat. Vtrumque autem est falsum: intellectu namque æquè concurrente, & æquè conante, potest esse clarior visio propter conatum maiorem per lumen gloriæ, si maior copia luminis gloriæ simul influat, aut si Deus suo concursu immediato in visionem efficacius influere velit.

Quarta verificatur.

Tertia conclusio.

Quando potentie sunt inæquales, & lumen gloriæ æquale, aut etiam inæquale, conatus potentiarum est etiam inæqualis. Probatur, quoniam vbi melior, ac maior est potentia agens, ex necessitate naturæ, est maior actio & influxus, vt ab ipsa potentia immediatè oritur.

DISPUTATIO IV.

Vtrum quicumque gradus beatitudinis expleat appetitum beati.

Quoniam ostensum est beatos inæquales esse beatitudine, explicandum erit, vtrum quicumque beatitudinis gradus expleat appetitum beati: an verò, qui pauciores gradus habent visionis beatificæ inexpletum, inquietumque habeant appetitum. Quòd ergo qui pauciores gradus beatitudinis habent, inexpletum habeant appetitum, suaderi potest primò. Quia quandiu restat aliquid desiderandum, quod sub ratione maioris boni offertur, appetitus non est expletus, nec quietus: sed quicumque inferiorum beatorum restat desideranda beatitudo æqualis beatitudinibus superiorum beatorum, eique offertur sub ratione maioris boni, quam sit illud bonum, quod possidet: ergo neque quietum, neque expletum habet appetitum beatitudine, quã possidet.

Parti, quæ negat suadetur primò.

Confirmatio.

Confirmatur hæc ratio, quoniam quicumque inferiorum beatorum cognoscit beatitudinem superiorum beatorum, eligeretque potest circa illam actum desiderij, qui vtrique erit naturalis quoad speciem actus: ergo appetitus naturalis illius non est expletus beatitudine, quam possidet.

Secundò.

Secundò. Aliæ res non solum appetunt consequi suum vltimum finem, sed etiam eòsequi illum perfectissimo modo: vt lapis non solum appetit esse in centro vniuersi, sed etiam esse in illo perfectissimo modo, ita vt centrum ipsius lapidis sit in centro vniuersi, neque expletur appetitus illius donec id consequatur: ergo homo non solum appetit consequi Deum per visionem beatificam, sed etiam consequi illum meliori modo, qui esse possit: neque appetitus illius erit expletus, quousque id assequatur: non ergo quicumque gradus beatitudinis appetitum beati expleat valet.

Conueniunt omnes Doctores, appetitum cuius-

A que beati expletum esse beatitudine, quam possidet iuxta illud Psal. 16. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Dissentiunt verò in reddenda ratione, unde id proficitur. Quidam enim huius rei causam in diuinam providentiam referunt: quæ vt ex æternitate prædestinavit beatos ad diuersos gradus beatitudinis, ita eis adaptauit & præscripsit appetitum, qui illdem gradibus perfectè expletur. Hæc tamen opinio non placet. Cum enim in omnibus beatis appetitus sit eiusdem rationis, neque aliquid superadditum designetur, quo coarctetur & restringatur ad diuersos gradus beatitudinis, in eptè assentitur à Deo facta talis in diuersis beatis ad diuersos gradus beatitudinis aptatio, ac limitatio.

Beatitudo in quocumque gradu explet appetitum cuiusque beati.

B Alij causam huius rei esse dixerunt, quòd constituerit Deus non concurrere cum vnouoque beatorum ad appetitionem maioris beatitudinis, quam sit ea, ad quam est prædestinatus, & quam suis meritis consequetur: eaque de causa vnumquemque contentum esse sua beatitudine, neque appetere maiorem. Hoc autem licet cum aliqua probabilitate dici possit de appetitu voluntatis pro actu elicitò: de appetitu tamen naturali intellectus & voluntatis, qui propensio est sine actu elicitò, abque probabilitate aliqua assereretur: eò quòd huiusmodi appetitus eiusdem rationis sit in omnibus beatis, neque sit actus aliquis intellectus, aut voluntatis, sed potentie ipsæ ex suis propriis naturis atque essentis ita inclinatae. Nec verò, si de actu tantum elicitò voluntatis dicatur, placet. Quoniam id non esset appetitus beati in se ipso, vt beatitudinis, quam possidet, esse positum expletum, sed solum negatiuè, atque ab extrinseco, quatenus Deus concurrere nollet cum beato, (cuius tamen vis appetendi minime secundum se ipsam esset expleta) vt eliceret desiderium eius rei, qua adhuc indigeret, vt appetitus ipsius expleretur.

D Dicendum ergo est, beatos vi cuiuscumque gradus beatitudinis habere appetitum sui intellectus, ac voluntatis perfectè expletum & satiatum. Cuius rei ea est ratio, quam artic. 1. disputatione 2. reddidimus. Cum enim appetitus naturalis intellectus sit primò ad cognoscendum verum indeterminate, quòd naturaliter potest cognoscere, & secundariò ad cognoscendum hoc & illud eiusdem generis verum, atque ad eò ad cognoscendum totam latitudinem veri, quam naturaliter potest cognoscere, & appetitus naturalis voluntatis sit ad appetendum bonum, quod viribus naturalibus intellectus potest ei ostendi, & secundariò ad appetendum hoc vel illud eiusdem generis bonum, atque ad eò ad appetendam totam illam latitudinem boni: in Deo autem clarè viso continetur eminenter tota latitudo veri & boni, quam intellectus naturaliter potest cognoscere, & voluntas potest diligere, atque in visione ipsa beatifica, qua Deus possidetur, continetur eminenter omnis cognitio naturalis, quam intellectus potest habere, & in amore Dei clarè visi omnis amor naturalis, quem voluntas potest habere: sit, vt Deus clarè visus nõ minus expleat appetitum intellectus, & voluntatis, quam expletur tota latitudo veri & boni naturaliter cognita & amata, quã intellectus & voluntas naturaliter possunt cognoscere & diligere. Quare cum hæc perfectè expletur, eò quòd sit totum id, ad quod appetitus naturales intellectus & voluntatis se extendunt, vt articulo 1. disputatione 2. ostensum est, sit, vt Deus clarè visus, in quocumque gradu videatur, perfectè etiam expleat vtrumque appetitum naturalem, intellectus scilicet & voluntatis, imò longè perfectius, quam tota latitudine cognitionum

Beatitudo in quocumque gradu explet appetitum beati.

gnitionum & volitionum, quas naturaliter possunt habere, eiusmodi potentia expleantur.

Obiicit tamen, in visione Dei trium graduum intensiois & claritatis, neque eminenter continetur visio Dei sex graduum, aliàs beatus beatitudine trium graduum esset eminenter beatus beatitudine sex graduum, ac proinde esset tam beatus, quam beatus est, qui habet sex gradus beatitudinis: quòd tamen est absurdum: ergo beatus beatitudine trium graduum, neque eminenter habet totà latitudinem boni, ad quam potest se extendere appetitus ipsius naturalis, atque adeò non erit perfectè satiatus.

Ad hoc argumentum, concessio antecedente, neganda est consequentia. Ratio est, quoniam, ut articulo 1. disputatione 2. ostensum est, appetitus naturalis intellectus & voluntatis pro propensione sine actu elicitò (de quo nunc loquimur) non se extendit ad cognitionem & amorem supernaturalem, sed solum ad naturalem: quare esto in visione diuinæ essentiae trium graduum non continetur eminenter visio sex graduum, quæ supernaturalis est, vt tamen expleat appetitum naturalem intellectus, satis est, quòd eminenter contineat in se omnem cognitionem naturalem, ad quam intellectus potest se extendere: quare cum visio diuinæ essentiae, cuiuscunque gradus & intensiois ea sit, id habeat, sit, vt in quocumque gradu sit, perfectè satiet appetitum: tamen quòd intensior fuerit, eò perfectiùs, plenius, ac melius eum satiet. His adde, quòd licet visio sex graduum non continetur eminenter in visione trium graduum, continetur tamen in Deo, qui videtur visione trium graduum: quare ex parte obiecti (quod eo ipso, quòd visione possidetur, satiatum omnino reddit appetitum, tamquam res quæ in se continet eminenter omne verum & omne bonum) nullum est discrimen inter magis & minus beatum, sed solum in modo illum possidendi clariori, ac intensiori visione, aut minus clara & magis remissa. Hæc quòd attinet ad appetitum tam intellectus quam voluntatis beati, sumptum pro propensione sine actu elicitò.

Quòd verò attinet ad appetitum voluntatis pro actu elicitò, sciendum est, velle sub conditione siue conditionatum (quod velle solet nuncupari) quemadmodum non est velle simpliciter siue absolutum, ita neque esse simpliciter appetitum, aut desiderium voluntatis. Quare, reperiri in aliquo velle sub conditione sine re, quam sub tali conditione vellet, non est reperiri in eo appetitum minimè expletum, aut inqueritum. In Deo namque, qui iuxta dictum Pauli 1. ad Timo. 2. *Vult omnes homines saluos fieri*, sub conditione tamen (si videlicet per ipsos obex non opponatur) datur huiusmodi velle minimè impletum: & tamen nemo dixerit in Deo esse appetitum non expletum. Quia ergo beatitudo, in quocumque gradu ea sit, non solum efficit rectitudinem voluntatis, sed etiam summam conformitatem cum voluntate, dispositione, & ordinatione diuina, eò quòd vt beati plus diligunt Deum clarè visum, quam se ipsos, & sua omnia commoda: ita plus affectant impletionem diuinæ voluntatis, quam suæ propriæ: fit, vt circa bona, quibus careant, vt beatitudinis habere non possint, nisi velle sub conditione, si ita à Deo esset dispositum, eaque esset ipsius voluntas, aut id postularent ipsorum merita, vt postularunt merita eorum, qui abundantiori præmio potiuntur. Beati ergo perfruentes summo illo, inexhaustoque bono suau que vinculo amoris, quo in Deum ultra, quam dici possit, inardescunt, Deo inhaerentes, eiusque diuinæ voluntati

ac dispositioni omnino subiecti, eodemque vinculo amoris se mutuo complectentes, in perpetuo, & pleno gaudio perseuerant, sine vilo desiderio, quo vel affligi, vel solliciti reddi possint. Quare nullum appetitum pro actu elicitò habent, aut habere possunt, qui plenè non sit expletus, sed solum velleitatem, si videlicet ita postularent ipsorum merita, aut si ita à Deo esset constitutum.

Animaduertendum tamen est, quòd quamuis animi beati ante resurrectionem corporum expletum habeant appetitum intellectus & voluntatis: appetitus tamen substantiæ, quo propendent in sua propria corpora, non erit expletus, quousque in die resurrectionis corporibus reuiantur. Neque appetitus hic parit desiderium absolutum in voluntate propter summam conformitatem, quam cum voluntate & dispositione diuina habent, sed solum velleitatem. Atque hæc est quæ Apocal. 6. significatur, dum Ioannes ait: *Vidi subius altare animas intersectorum propter verbum Dei, & clamabant voce magna. Usque quò Domine non iudicas, & non vindicatis sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra: Et datus sunt illis singula stolas albe: & dictum est illis, vt requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui eorum.* Vel fortè clamor ille denotat desiderium, quod haberent, si non acciperent stolam primam gloriæ animi: nam post clamorem illum additur, *datus fuisse singulis stolas singulas.*

Ad primum ergo argumentum in oppositum, si in eo sit sermo de appetitu voluntatis pro actu elicitò, & de desiderio absoluto, concessa maiore, neganda est minor. Licet enim beatitudo æqualis beatitudini superiorum beatorum offeratur cuiuscunque inferiorum beatorum sub ratione maioris boni, quam sit sua propria beatitudo: propter summam tamen conformitatem, quam cum voluntate, ac ordinatione diuina habent, elicere nequeunt desiderium absolutum maioris illius beatitudinis, vt explicatum est. Quòd si in argumento esset sermo de desiderio, non pro actu elicitò voluntatis, sed pro propensione intellectus & voluntatis sine actu elicitò (quod tamen argumentum non inuit: quippe cū ad huiusmodi appetitum necessarium non sit rem appetendam offerri appetitum sub ratione boni) admissa maiore, si res illa contineretur intra limites latitudinis, ad quam appetitus naturalis se extenderet, ad minorem dicendum est, beatitudinem supernaturalem, neque maiorem neque minorem contineri intra latitudinem rerum, ad quas se extendit propensio naturalis intellectus & voluntatis, vt artic. 1. disputatione 2. ostensum est.

Ad confirmationem verò negandum est, beatorum posse elicere desiderium absolutum circa maiorem illam beatitudinem: solum namque elicere potest velleitatem, vt dictum est.

Ad secundum concessio antecedente, quando finis est naturalis, & appetitus comparatione illius est etiam naturalis, neganda est consequentia. Consequi enim Deum per visionem beatificam, non est finis naturalis hominis, sed supernaturalis: neque ad illum finem est appetitus naturalis in homine, & ideo, vt homo non appetit naturaliter videre Deum, sic neque videre Deum perfectissimo modo, sed solum appetit naturaliter, latitudinem totam cognitionum naturalium: at cum in quocumque gradu visionis beatificæ contineantur omnes eminenter, quicunque gradus satiet perfectè intellectum beati, licet perfectiùs & melius semper altiori gradu satietur.

Beatuarum animarum appetitus ad corpora ante diem iudicij non erit factus, interim tamen solum parit velleitatem.

Ad primum in contrariū.

Ad confirmacionem.

Ad secundū.

Velleitas non habet, neque desiderium simpliciter, neque appetitum sine actu elicitò.

Beatitudo in quocumque gradu efficit summam cū diuinæ ordinatione conformitatem.

Virum visiones beatifica hominum, & Angelorum sint eiusdem speciei.

Parti negans fundatur primò.

Partem negantem amplectitur Maior in 4. d. 49. quaest. 11. probarique potest primò, quoniam actus emanantes à potentis specie distinctis, sunt inter se specie distincti: sed intellectus Angelicus, & humanus distinguuntur inter se specie: ergo visiones beatifica, quæ ab eis emanant, specie inter se distinguuntur.

Secundò.

Secundò, visiones beatorum non sunt de eodem obiecto adequato: quippe cum quidam beati videant aliquid in Verbo, quod non videtur ab aliis, sed cognitiones, quæ non sunt de eodem obiecto, distinguuntur inter se specie: ergo visiones beatifica non sunt omnes eiusdem speciei.

Tertiò.

Tertiò, vnus beatus est essentialiter beator alio, vt Theologi omnes concedunt: ergo beatitudo vnus est essentialiter perfectior beatitudine alterius, & consequenter est ab illa specie distincta.

Visiones beatifica hominum & angelorum sunt eiusdem speciei.

Contrariam sententiam, visiones nimirum beatifica hominum & Angelorum esse eiusdem speciei, sequuntur Durandus in 3. d. 14. q. 1. Marsilius in eodem 3. q. 10. art. 2. & Sotus in 4. d. 89. q. 3. artic. 2. quæ probabilior est. Primò, quoniam sicut gratia & caritas, quæ est radix & principium meriti, & cui respondet præmium, est eiusdem speciei in Angelis & hominibus: ita etiam præmium ipsum esse debet eiusdem rationis & speciei. Secundò, quoniam visiones hominum & Angelorum sunt de eodem obiecto, & præcipua eorum causa, quæ proportionate sunt obiecto, nempe essentia diuina concurrens instar speciei intelligibilis, & lumen gloriæ, sunt eiusdem rationis in homine & Angelo, vt ex se est satis manifestum, & de lumine gloriæ affirmat D. Thomas de veritate q. 9. art. 1. ad 17. ergo licet intellectus, qui est minus præcipua causa, sit alterius rationis in homine & Angelo, visiones erunt eiusdem speciei: maxime cum sint effectus supernaturales, qui ex causis supernaturalibus præcipue pensandi sunt.

Obiectis.

Obiectis, visio beatifica Angeli essentialiter continetur sub intellectione Angeli, & visio beatifica hominis sub intellectione hominis: sed intellectio hominis & Angeli specie, aut genere subalterno distinguuntur: si ergo visio beatifica hominis, & Angeli sunt eiusdem speciei infima: fit, vt vna species ratione quorundam indiuiduorum contineatur sub vno genere, & ratione aliorum sub alio, ac proinde, vt vna species infima ponatur sub duobus generibus non subalternatim positis quoad alia ac alia sua indiuidua, quod est absurdum.

Responsio.

Respondendum est, intellectionem creatam in communi in hæc duo membra proximè diuidendam esse, videlicet in eam intellectionem, quæ quoad substantiam actus elici potest viribus intellectus creati, & in eam quæ neque quoad substantiam elici potest viribus intellectus creati, vt est sola visio beatifica. Quæ diuisio non est vniuoci, sed cuiusdam analogi in analogata. Intellectio namque, quæ neque quoad substantiam actus esse potest viribus naturalibus intellectus, non est vniuocè intellectio cum cæteris intellectionibus, vt pote extra totum genus intellectionum, quæ intellectui propriæ sunt, omnino existens. Quare ad argumentum negandum est, visionem beatificam Angeli, aut hominis essentialiter contineri sub intellectione in communi Angeli aut hominis tamquam sub aliquo vniuoco.

Aco. Vnde non sequitur, vnam speciem infimam quoad alia ac alia indiuidua contineri sub diuersis generibus non subalternatim positis: sub nullo enim eorum continetur, vt illa genera sunt: sed est species ab illis contradiuisa. Quo loco obserua, esto dicemus visiones beatificas hominum & Angelorum specie inter se distingui, cum negandum non esset illas omnes conuenire in aliquo genere vniuoco, quod esset visio beatifica in communi, non effugeremus vim argumenti: illud enim genus, quo ad aliam ac aliam partem sibi subiectam, collocaretur similiter sub duobus generibus non subalternatim positis, nempe sub intellectione hominis, & sub intellectione Angeli in communi.

Ad primum in contrariu.

Ad primum ergo argumentum in oppositum dicendum est, maiorem solum esse veram, quando actus ita sunt proprii potentiarum, vt viribus naturalibus ipsarum emanare ab eis possint, saltem quoad substantiam actus: quando enim adeo sunt supra facultatem ipsarum, vt neque quoad substantiam actus ab eis possint emanare, cum exiguum admodum causalitatis circa eos habeant, aliæque sint præcipue causa eorum, concursus tam exiguus potentiarum naturalium specie distinctarum, non est satis vt actus fiant specie distincti.

Ad secundu.

Ad secundum dicendum est, omnes esse de eodem obiecto primario, nempe de essentia diuina, in qua tamen (vt vidimus) quidam vident plures res creatas, quàm alij, quæ pertinent ad obiectum secundarium: distinctio autem specifica notiarum ex obiecto primario attendenda est.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, Theologos concedere inter beatos alium alio esse essentialiter beatiorem, quia beatitudo essentialis, hoc est, beatitudo animæ, est maior in vno quàm in alio: non verò quòd in vno sit essentialiter perfectior, quàm in alio, & consequenter sit distincta specie.

ARTICVLVS VII.

Virum videntes Deum per essentiam ipsam comprehendant.

PRÆTERMISSIS aliis acceptionibus comprehensionis, quas Gabriel. 1. distinct. 3. quaest. 7. & in 3. dist. 14. quaest. 1. artic. 3. dubio 2. cum suo Ochamo distinguit, quâsque Sotus in 4. dist. 49. q. 3. art. 1. & super præmium Physicorum merito reicit & impugnat, vt pote pro libito potius, quàm iuxta nominis significationem traditas. Comprehensio, vt hoc loco in responsione ad primum notat D. Thomas, duobus modis accipitur. Vno, vt opponitur insequutioni: etenim apprehensio, tentio, atque consecutio eius, quod insequabamur, comprehensio dicitur. Hoc modo beati videntes diuinam essentiam Deum comprehendere dicuntur, iuxta illud ad Phil. 3. *Sequor autem, si quo modo comprehendam.* Et 1. ad Cor. 9. *Sic currite, vt comprehendatis.* Per visionem namque tenent atque assequuntur id, in quod per spem & desiderium, dum in via erant, tendebant. Comprehensio hoc modo sumpta est vna è tribus dotibus animæ, vt 1. 2. q. 4. art. 3. explicatum est. Quo loco animaduertendum est, non quamcunque visionem diuinæ essentia dici comprehensionem in hac acceptione, sed solam eam visionem, quæ est per modum habitus & cum securitate, quòd nunquam amitteretur: hæc namque est quæ vacuat spem, per quam in Deum tendimus. Atque de hac intelligendus est Paulus ad

Comprehensio quorundam.